

ההסכם המתגבש עם איראן: התמונה הרחבה יותר חשובה מהפרטים

written by מאיר בן שבת | 28.05.2026

בעת כתיבת שורות אלה מתרבים הדיווחים על הגעה להסכם ראשוני ולמזכר הבנות בין ארה"ב לאיראן. לפי הדיווחים, הנשיא דונלד טראמפ טרם נתן את הסכמתו לנוסח שגובש.

רק אתמול העריכו בטהרן את הקרבה להסכם כ"קרובים מאוד ורחוקים מדי". תיאור זה, כמו אמירתו של טראמפ שהוא "עדיין אינו מרוצה" מפרטי העסקה המתגבשת, הוסיפו למסך העמימות שעוטף את המשא ומתן.

טיוטת מזכר ההבנות, שנכתבה בתיווך פקיסטן וקטאר, שימשה בסיס לדיונים בין הצדדים. היא נועדה לייצב את המצב, להאריך את הפסקת האש בשישים ימים, ולפתוח חלון למשא ומתן רחב יותר על מכלול הסוגיות. שלושה נושאים שהתגלעה לגביהם מחלוקת עמוקה הם השליטה במצרי הורמוז, ההעשרה הגרעינית והפשרת הכספים.

בסוגיית פתיחת נתיבי השיט, שזוכה לקדימות מצד טראמפ כדי לייצב את מחירי הנפט ולהסיר לחצים מבית, המחלוקת נסובה על דרישתה של טהרן לשליטה משותפת עם עומאן ואיסור על מעבר של כלי שיט צבאיים. בנוגע לתוכנית הגרעין, לפי דיווחי התקשורת הסוגיה המרכזית שנותרה פתוחה היא אופן ההשמדה או הפינוי של מאגר האורניום המועשר, וכן משך זמן שבו תוכנית ההעשרה תישאר מוקפאת. ביחס לכספים הבהיר הנשיא טראמפ כי לא יעניק הקלות בעיצומים או הפשרת כספים לפני שאיראן תמלא את התחייבויותיה.

"אף אחד לא יודע מה מתרחש בשיחות, חוץ ממני ומעוד כמה אנשים", אמר הנשיא טראמפ השבוע, כשביקש להדוף את הביקורת על ההסכם המתגבש. זה כמובן נכון עובדתית, אך אין לצפות שמי שמבקש להשפיע על עיצוב ההסכם ישמור את הערותיו עד לאחר שהמעשה יהיה גמור וחתום.

עוד לפני שצוללים לפרטים, חשוב להביט בתמונה הרחבה: הסכם עם איראן יעניק לגיטימציה למשטר הקיצוני בטהרן, ויוכיח כי משמרות המהפכה מסוגלים לשרוד אפילו את הלחצים הכבירים שהפעילה עליו המעצמה העולמית. בעקבותיו יוסיף המשטר להטיל את צילו המאיים על המזרח התיכון, תוך שהוא מקבל משנה תוקף לאחזיתו במצרי הורמוז כמנוף לחץ אפקטיבי. המשאבים שיזרמו למשטר יאפשרו לו לשקם את יכולותיו, ולא פחות חשוב מכך ? למכור לאזרחיו את מה שהיה חסר להם קודם לכן והוציא אותם לרחובות: תקווה לשיפור כלכלי. ההסכם אף יעניק למשטר תעודת ביטוח מפני תקיפה צבאית מערבית או ישראלית. אך גם בלי זאת, מרגע שייחתם ההסכם המשטר כבר לא יחשוש מווישנינגטון. הרי איזה נשיא אמריקני ירצה להסתבך בעימות עם איראן, כשכך נראה אקורד הסיום במערכה שניהל הנשיא הלעומתי ביותר שידעה טהרן מעודה?

סיום המלחמה בהסכם שיצטייר כהישג של איראן עלול לספק רוח גבית והשראה לכל גורמי האסלאם הקיצוני. הפירוש שיעניקו לו יהיה אחד: המעצמה העולמית שמובילה את המלחמה

באסלאם הקיצוני לא מצליחה לכפות עליו את רצונותיה. הניתוח הזה נכון אומנם לכל תרחיש של הסכם עם המשטר הנוכחי, אך ככל שהישגי איראן בהסכם יהיו נמוכים ולא מובהקים, יהיה בכך כדי לאזן את הרושם הכללי. מכאן עולה החשיבות של ניהול המו"מ כשהיד קמוצה.

החמיצות נובעת מגודל ההישגים

נציגיו של טראמפ חתרו להישג מהיר בדמות פתיחת מצרי הורמוז והרגעת שוק האנרגיה. המחיר שהאיראנים דרשו בתמורה הוא דחיית סוגיות הגרעין לשלב מאוחר יותר, כשמנופי הלחץ עליהם כבר פחות מאיימים, וכשיוקרתו של הנשיא האמריקני מוחזקת כבת ערובה בידיהם. ההתעקשות של טראמפ לא להפשיר כספים הופכת למנוף הלחץ העיקרי שבידיו, ומכאן החשיבות שלא יתפשר על כך.

לפי הפרסומים בתקשורת, נראה כי נושא תוכנית הטילים גם לא נכלל בהסכם. אומנם המערכה קיזזה מהמלאים שבידי איראן וגם פגעה ביכולות הייצור שלה, אולם בעידן הטכנולוגי הזה [?] ובמיוחד על רקע היחסים בין איראן לסין [?] קצב השיקום יכול להיות מהיר מבעבר. בתוך זמן לא רב, ישראל ושכנותיה, וכן גם אירופה, יוכלו למצוא את עצמן מאוימות על ידי מערך גדול ומשוכלל של טילים בליסטיים.

אם ההסכם להפסקת המלחמה יכלול גם את זירת לבנון הוא יחזק עוד יותר את השפעתה של איראן בזירה הזו. המרכיב הזה, יחד עם הכספים שאיראן תוכל להפנות לחיזבאללה, ייתנו רוח גבית ניכרת לארגון השיעי בלבנון וישדרגו את מעמדו האזורי. עוד לא דיברנו על המסקנות שיסיקו מדינות האזור בנוגע ליחסיהן עם המשטר האיראני או על השפעת תחושת הבגידה בקרב האזרחים האיראנים, שעדיין ממתנינים לאור הירוק מטרמפ לצאת ולהפגין נגד המשטר.

ההסכם המתגבש לא מבטל את ההישגים הכבירים במלחמה עם איראן, ובוודאי לא את אלה של ישראל. תחושת החמצה מתחזקת דווקא, לאור ההערכה שמאזן הכוחות מאפשר לסיים את המערכה בתוצאות טובות יותר מאלה שמשתקפות בהסכם.

אם המשבר יסתיים כשארה"ב לא מצליחה למצוא לבעיית הורמוז פתרון שאינו תלוי בהסכמת האיראנים, זה יהפוך את השליטה במצרים שם למנוף לחץ אדיר בידי המשטר בטהרן. עצם האיום בחסימת המצרים בידי איראן יכניס את העולם לתזזית, ויספק לה עמדת כוח מוכחת לניהול יחסיה עם כל הגורמים באזור. אסור לתת את הנשק הזה למשטר שלא יהסס להשתמש בו.

למה ארה"ב מגבילה אותנו?

הנחת המוצא של כל מי שעוסק במדיניות הישראלית בלבנון היא שקיימת מגבלה אמריקנית שמונעת מישראל לתקוף בביירות. אולם ההיגיון שבכך לא לגמרי ברור. אין מדובר בפעולות כירורגיות של סיכול ממוקד, כמו זו שנערכה אתמול, אלא בתקיפת תשתיות ומוסדות [?] "הפלת בניינים", כלשון הדיווחים בתקשורת.

אם התנגדות ארה"ב נובעת מהאפשרות שהתקפות בביירות יגרמו לאיראן לסגת מהפסקת האש [?] יש לתהות אם בכלל יש בסיס לחשש כזה. אילו רצתה בכך, איראן הייתה יכולה להיתפס

לעילות רבות שנזדמנו לה, כולל התקיפות האמריקניות האחרונות, כדי לקטוע את הפסקת האש. העובדה שלא בחרה בכך מעידה כי האינטרס שלה איננו לחמוק מהפסקת האש, אלא דווקא להבטיח את המשכה.

אם המגבלה האמריקנית נובעת מהרצון לאפשר משא ומתן מדיני ישיר בין ישראל לממשל עאון, הרי שהמעורבות האיראנית בהפסקת האש בלבנון רק מזיקה לנשיא הלבנוני. אדרבה, פגיעה בנכסי חיזבאללה במערב ביירות תחליש את הארגון השיעי, ותספק לעאון הזדמנות להיות זה שמביא בעצמו את בשורת הפסקת האש ללבנון.

הדיון בשאלה איננו אקדמי, אלא בעל משמעות מעשית: הפגיעה בדאחיה היא הדרך לשנות את המשוואה שחיזבאללה מנסה לעצב מולנו באמצעות נשק הרחפנים.

הרחבת הפעילות הקרקעית יכולה אולי לשרת מטרות חשובות אחרות, אבל היא לא תספק מענה לאיום הרחפנים, שכידוע איננו מוגבל לטווח של 15 קילומטרים. כדי להתמודד ביעילות עם האיום הזה צריך לגבות מחיזבאללה מחיר בלתי נסבל על הפעלתו, ואת זאת אפשר לעשות רק ברובע הדאחיה בביירות.

מכיוון שיריבינו בכל הזירות ² גם בעזה, ביהודה ובשומרון ³ עוקבים אחר ההתמודדות עם איום הרחפנים ועלולים להסיק מכך מסקנות לגבינו, התשובה הישראלית לכך חייבת לשכנע אותם שלא יהיה כדאי להם להיכנס להרפתקה מעין זו.

לא ממתיק מלאכותי

קריאתו של הנשיא טראמפ למדינות המעורבות בהסכם המתגבש עם איראן להצטרף להסכמי אברהם עלולה להוזיל את ערכם של הסכמים אלה. ראשית, אסור שהרחבת ההסכמים תצטייר כפיצוי או המתקה של ההסדרים עם איראן. הם גם לא יכולים לבוא על חשבון הצעדים הנדרשים מול טהרן.

שנית, אין לחזר על הפתחים, ובוודאי לא לצפות לתמורות מישראל כדי להביא לכינון יחסים בינה ובין מדינות שעדיין נמנעות מכך. קשרים עם ישראל מזמנים שפע של הזדמנויות כלכליות, טכנולוגיות וביטחוניות לכל מי שבוחר בכך. מי שעדיין סבור שנהיה מוכנים לשלם תמורת זאת בנכסים מדיניים או ביטחוניים, לא התאים את עצמו למהדורה החדשה של ישראל. לאן ממשיכים מכאן?

ראשית, תמונת המגעים עדיין לא התבהרה. גם אם היא קרובה לזו שעולה מדיווחי התקשורת, זה עדיין לא סוף פסוק. הנושאים הרבים שנותרו פתוחים מספקים לטראמפ אינספור זיזים להיאחז בהם כדי לשנות את התמונה, אם רק יחפוץ בכך.

כך או אחרת, ישראל חייבת להציג את דאגותיה בגישה עניינית ולא מתריסה, אך תוך הבהרה כי היא שומרת לעצמה את הזכות להגן על ביטחונה מפני איומים מתהווים בכל הזירות. חופש הפעולה של ישראל צריך להישאר מחוץ לתחום בכל הסכם.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 29 במאי 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.